

הסתכלת על השמיים היום? רס"ל אביאל מלקמו

כתיבת מערך השיעור: תמר זרמי - רשת אורט

רציונל

שיעור זה מבוסס על דמותו ומשנתו של רס"ל אביאל מלקמו ז"ל, ונע סביב השאלה הנוקבת שהותיר אחריו: "הסתכלת על השמיים היום?" במציאות יומיומית אינטנסיבית, בני נוער וצעירים נוטים לעיתים להנמיך את מבטם אל עבר המציאות המיידית והקרקה החומרית. מערך השיעור מבקש להשתמש בדימוי של ה"שמיים" כמייצגי מרחב אינסופי של חזון, חלומות, שאיפות ואופק בלתי מוגבל, ומנגד בדימוי של ה"ארץ" כמייצגת את המעשים הפרקטיים ביומיום. הרציונל העמוק של השיעור טמון בחיבור שבין השניים: הבנה כי החלום והחזון מוכרחים לקדום למעשה (כפי שבריאת השמיים קדמה לבריאת הארץ), לצד ההבנה כי ההתבוננות בשמיים אינה מיועדת להתרחקות מן המציאות, אלא מהווה בסיס ללקיחת אחריות, להתחייבות ולרצון להשתנות ולהוביל שינוי.

מטרות

- תלמידים יבינו את החשיבות של החזון והחלום כקודמים למעשה, ואת התפקיד של "השמיים" כמסמלי שאיפות ואופק בלתי מוגבל.
- התלמידים ידונו בקשר שבין לקיחת אחריות לבין היכולת להשתנות ולהוביל שינוי, בהשראת דמותו של אביאל.
- התלמידים יגדירו לעצמם מהם "השמיים שבתוכם" – החלומות, האתגרים והערכים שהם מבקשים להגשים בחייהם.

הערה למורה: מומלץ לקיים שיעור זה בחוץ תחת כיפת השמיים.

מהלך השיעור

פתיחה – יש שמיים מעלי

נפתח את השיעור בשתי דקות בהן נתפזר בשטח ונביט לשמיים כל אחד עם עצמו בשקט (אם אין אפשרות להיות בשטח פתוח אפשר לדמיין שמיים).

נבקש מהתלמידים לתאר את השמיים שלהם, נאסוף שניים שלושה תיאורים, ננסה להבחין האם התיאורים הם טכניים – צבע, עננות וכו' או יותר בעולם הדימויים (צורות, רעיונות, רגשות). נשאל:

מתי בשגרה יוצא לנו להסתכל לשמיים? למה?

- מה השמיים מסמלים עבורנו? (פתיחות או דווקא גבול? מעטפת ששומרת או מרחב פתוח ולא נודע)
- נבקש מהתלמידים לחשוב על כמה שיותר ביטויים עם המילה שמיים (השמיים הם הגבול, מן השמיים תנחמו, ארבות השמיים נפתחו, זעק לשמיים, ירא שמיים, לשם שמיים, לא בשמיים, שומו שמיים, השמיים נופלים עליו).
- למה לדעתכם השמיים כל כך נוכחים בחיינו? האם בעקבות המחשבה על הביטויים השונים השמיים מסמלים משהו נוסף עבורנו?

טבעת הרגש היכרות עם סיפורו של אביאל: (10 דקות)

היכרות מעמיקה עם אביאל מלקמו. הנחיה למורה: מומלץ להקרין תמונה של אביאל מחייך או תמונה שלו (עבודה/בצבא/ עם משפחה) כדי לייצר חיבור ויזואלי.

אביאל נולד בקריית אתא, בן לגרמאי ז"ל ולשראיט, אח תאום לבת-אל ואח לאילן, רחל, חיים, בת-אל, לירון ושי-לי. הוא היה אדם חייכן, מצחיק וחבר אמת שחיבר אליו אנשים רבים בזכות הצחוק המתגלגל שלו. הוא צמח בעמותת "אחריי!", שם גיבש את אופיו והחליט לתרום לחברה. כשלא קיבל את השיבוץ הצבאי שרצה, לא ויתר, דחה את הגיוס בשנה והצטרף למכינה הקדם-צבאית "גל" (שלוחת קריית ביאליק), שם הפך לעמוד תווך בקבוצתו, התנדב עם נוער ולמד על הארץ. אביאל נלחם להגיע ליחידה מובחרת, התגייס לגולני והתקבל ליחידת "אגוז". ב-9 באוקטובר, במהלך סריקות וקרב גבורה ביישוב כיסופים, נתקל הכוח שלו במחבלים. אביאל נפל בקרב.

נקודה לחיבור – "לראות את הנפש": לאחר נפילתו, נמצאה במכשיר הטלפון שלו רשימת חלומות. שאיפתו הגדולה הייתה להשתלב במסגרות חינוכיות לנוער בסיכון, ללמד אותם להביט לשמיים ולמנוע מהם לשקוע באדמה הטובענית. הוא רצה להעניק להם את סוד המבט אל האופק. המדבקה שלו נושאת את השאלה המלווה אותנו: **"הסתכלת על השמיים היום?"**

דיון: "לראות את הנפש" (7 דקות) הנחיה למורה: פתח את הדיון לכיתה. המטרה היא לגרום להם להרגיש שאביאל הוא אחד משלנו "שהחליט לקחת את הערכים שלו צעד אחד קדימה".

שאלות מוצעות לדיון:

- מה מתוך סיפורו של אביאל מעורר בכם השראה?
- כיצד רשימת החלומות שלו בטלפון מתקשרת למשפט שלו?
- אביאל הוגדר על ידי סובביו כ"חבר אמת, אדם מצחיק וחייכן". לפעמים אנחנו נוטים לחשוב שגיבורים הם דמויות יוצאות דופן או מרוחקות – כיצד התכונות היומיומיות האנושיות הללו של אביאל הופכות אותו דווקא ליותר קרוב אלינו?
- המשפט שמוביל את השיעור הוא שאלה פשוטה שאביאל נהג לשאול: "הסתכלת על השמיים היום?" מה זה אומר עליו כחבר או כבן אדם, שהוא בחר להפנות את המבט של האנשים סביבו דווקא אל השמיים?
- האם לכם יש משהו שאתם מנסים לעודד אחרים לעשות?

טבעת הערך – על חלום, אחריות והשתנות

לימוד טקסטואלי מתוך פרקי בנים

נקרא עם התלמידים קטע מתוך הפירוש למדבקותו של אביאל שמציעים הרב שי פירון וג'קי שימל בספרם "פרקי בנים":

"בְּרֵאשִׁית בָּרָא אֱלֹהִים אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ". החלום והחזון קודמים למעשה, בריאת השמיים קודמת לבריאת הארץ. ההקדמה מדגישה את הכמיהה, את השאיפה, את הדמיון, את הרצון להשיג גם את מה שמעבר ליש.

נשאל:

לפי קריאה זו מה תפקידם של השמיים? מה הם מסמלים?
האם אתם מסכימים עם האמירה שהחזון והחלום קודמים למעשה?
האם הם תמיד באים יחד? האם הם מחוברים זה לזה כמו שמיים וארץ?

נמשיך לקרוא יחד:

פעם שאלו איש חכם: "מה משמעותה של המילה 'שמיים'?" והוא השיב: "שאלתי פעם את הבן שלי: איפה אתה רוצה להיות? והילד השיב: שם ושם ושם, ואולי אפילו שם". לימים, כשטיילנו על חוף הים, שאל אותי הנער: אבא, איפה אֱלֹהִים? ואני השבתי לו: שם ושם, ואולי שם". שמיים הם כל השם שבעולם. אסור לצמצם חלומות, אתגרים ושאיפות, אני, אתה ואת עוד נגיע לשם. אי אפשר להימלט מהשמיים, הם תמיד מעלינו. עלינו להחדירם לתוכנו. ההתבוננות בשמיים היא פעולה של היזכרות, התחייבות וקבלת אחריות. מבט לשמיים מזמין אותנו לצעוד בעקבות חיים של השתנות ולא להסתפק בחיים של "שרידות".

נשאל (אפשר במליאה ואפשר לתת לתלמידים לדבר ביניהם על הקטע בזוגות):

איזה מסר הקטע מנסה להעביר? מה המשפט שהכי התחברתם אליו בקטע זה?
האם אתם מסכימים ש"ההתבוננות בשמיים היא פעולה של היזכרות, התחייבות וקבלת אחריות"? כיצד זה בא לידי ביטוי?
הרב שי פירון וג'קי שימל מסבירים שמבט לשמיים מזמין חיים של השתנות ולא חיי שרידות – האם אתם מסכימים עם קביעה זו?
מה בין אחריות להשתנות? האם הם הולכים יחד?
האם יש חשיבות לזה שכולנו חולקים את אותם השמיים?

טבעת הזהות

שמיים בתוכי - עבודה אישית

כל תלמיד מקבל דף חלק (או כרטיסייה) ומתבקש לכתוב לעצמו.

- מהם "השמיים" האישיים שלו? (חלום, שאיפה או יעד גדול שהוא רוצה להשיג, בדומה לרשימת החלומות של אביאל).
- מהו המעשה הקטן ב"ארץ" (במציאות היומיומית) שהוא יכול לעשות כבר השבוע כדי להתחיל לבנות את הסולם אל החלום הזה.

טבעת האחריות – שיתוף במליאה / קבוצות קטנות ("בין שמיים וארץ")

נזמין את מי שרוצה לשתף בחלום או באחריות שקיבל על עצמו. נדגיש את הרעיון של חלום יעקב – הסולם שראשו מגיע השמיים אך הוא מוצב ארצה: המטרה היא לא להישאר רק ברוחניות או רק בחלומות, אלא להוריד את האידיאלים אל הקרקע ולפעול למענם.

סיכום ותוצר פעולה: "ממשיכים בדרכו" (5 דקות)

נזמין את התלמידים לייצר שלט של אמירה שלהם שמזכירה לנו להסתכל על השמיים, לזכור שיש לנו חלומות ויש לנו גם קרקע לפעול בה. את השלט התלמידים יכינו ויבחרו מקום לשים אותו בו ברחבי בית הספר/ המכונה/ וכו'.

המורה יסכם:

"אביאל מלקמו ז"ל לימד אותנו שגם כשהמציאות סוערת או קשה, אסור לנו להנמיך מבט רק אל כפות הרגליים והאדמה. השמיים מזכירים לנו שיש בנו מרחב אינסופי של שאיפות, השתנות ונתינה. בפעם הבאה שתצאו החוצה ותרימו את הראש למעלה, תזכרו את השאלה של אביאל: "הסתכלת על השמיים היום?" ותשאלו את עצמכם מה אתם עושים היום כדי להפוך את העולם הזה למקום טוב וגבוה יותר."

נסיים בשירה של עידית ברק:

אל תספרו לי
שקדי לעוף
כל מה שצריך
זה זוג כנפים
אם רוצים לעוף
יש לדאג
ש'יהיו גם שמים.